

Gyldendal bringer videre nye anklager i Prestesaken

OM PRESTESAKEN Boken *Det som ikke skulle skje* av journalist Gunnar Ringheim i samarbeid med Kirkelig Ressurssenter ble utgitt av Gyldendal i 2015. Omslag: Gyldendal

I en bok om overgrep i kirkelige miljøer bringer forlaget Gyldendal videre nye alvorlige anklager mot en domfelt prest i Glåmdalen.

TEKST

Øystein Helmikstøl

PUBLISERT 6. november 2017

DET ER BOKLANSERING på Litteraturhuset i Oslo. Flere hundre interesserte sitter i salen denne vinterkvelden tirsdag 20. januar i 2015.

Boken *Det som ikke skulle skje* inneholder 12 fortellinger om personers egne opplevelser av seksuelle overgrep. Det er Dagbladet-journalist Gunnar Ringheim, i samarbeid med Kirkelig Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep og Gyldendal forlag, som står bak utgivelsen. Boken er «en dokumentar om hvordan Kirken håndterer seksuelle krenkelser blant sine egne», ifølge bokomslaget.

I debattpanelet under lanseringen sitter blant andre tidligere politimester Bjørn Hareide, biskop Solveig Fiske, kirkefagsjef Freddy Knutsen, sosiolog Eva Lundgren og psykolog og kirkeleder Adelheid Firing Hvambal.

Hareide gir ifølge avisen Glåmdalen tydelig uttrykk for at boken bør spres som lærebok.

– Den bør være obligatorisk lesning for politi, påtale og domstoler, sier Hareide, som også har vært nestleder i Kirkerådet i Den norske kirke og leder av bispedømmerådet i Sør-Hålogaland. Han får støtte fra generalsekretær i Norges KFUK-KFUM, psykologspesialist Adelheid Firing Hvambalsal.

– Det som ikke må skje igjen, er at man ikke blir trodd når man åpner for det verste av det verste, sier hun ifølge avisen Glåmdalen.

Prestesaken i bok

Én av de 12 fortellingene i boken er en fortelling om det Psykologtidsskriftet og andre medier har omtalt som Prestesaken.

Psykologtidsskriftet har gjennomgått kapitlene om Prestesaken, og sammenholdt fortellingen med avhørsdokumenter, andre politidokumenter og annen dokumentasjon i saken.

Dette fant vi:

Forfatter og journalist Gunnar Ringheim lar fornærmede, omtalt som «Maria», fortelle blant annet om sin egen konfirmasjonsdag. Hun forteller at hun gjorde opprør og nektet stefaren å konfirmere henne. Hun forteller at stefaren «holdt nesten på å ta livet av meg med en blanding av vold og seksuelle overgrep».

Om gudstjenesten i kirken på konfirmasjonsdagen forteller Maria ifølge boken dette: «Smertene var så sterke at jeg nesten ikke klarte å gå oppover midtgangen på konfirmasjonsdagen.» Sitatet er overskriften på det første kapittelet i bokens fortelling om Prestesaken. I boken finnes ingen kommentarer fra presten eller advokaten hans, og det er heller ikke vist til at forfatteren eller forlaget har prøvd å få prestens kommentar til anklagene.

Anklagene som Gyldendal her bringer videre, er nye. Psykologtidsskriftet finner dem ikke i tingrettens dom eller i den rettskraftige dommen fra lagmannsretten. Vi har heller ikke funnet dem i politiavhørene av Maria, eller i avhør av andre.

En annen versjon

Psykologtidsskriftet har ettergått omstendigheter rundt fornærmedes konfirmasjon. Dokumentasjon viser at Maria ikke var oppført i konfirmasjonsgruppen som hennes stefar var ansvarlig prest for. Stefaren ledet en annen gruppe.

Olav Hofslie, som var sokneprest da Maria konfirmerte seg, forteller til Psykologtidsskriftet at Maria var med i hans konfirmantgruppe.

– Maria gikk i min gruppe, og det var følgelig jeg som konfirmerte henne. Stefaren var aldri aktuell som konfirmantprest for Maria, sier Hofslie.

Dette bekreftes av dokumentasjon fra det lokale menighetskontoret.

Grunnlaget for opprøret hun forteller om, som ifølge Ringheims bok førte til at stefaren nesten holdt på å ta livet av henne, stemmer ikke ut fra disse opplysningene.

Psykologtidsskriftet har snakket med gjester som var på konfirmasjonsfeiringen. Flere av dem overnattet i familiens bolig i tilknytning til festen. Gjestene tegner et helt annet bilde av konfirmasjonen: Alt virket normalt, Maria virket blid og fornøyd. Hun talte i konfirmasjonen. Ingen har lagt merke til noe spesielt ved henne i kirken. Hun gikk først i konfirmantfølget, like bak sokneprest Olav Hofslis.

Dette bekreftes av rundt hundre bilder fra konfirmasjonsdagen, fra seremonien i kirken og selskapelighetene for øvrig denne helgen.

– Det var ingenting påfallende med Marias oppførsel i kirken. Jeg hadde lagt merke til det hvis det hadde vært noe uvanlig, sier Olav Hofslis.

Han er ikke sitert i Gunnar Ringheims bok.

- Ærekrenkende

Anklagene mot presten i boken *Det som ikke skulle skje* er åpenbart ærekrenkende påstander, mener advokat Carl Bore. Han har på oppdrag fra Psykologtidsskriftet lest utdraget fra boken.

– Det er ikke dermed sagt at dette også er lovstridig. Et sentralt rettslig moment vil være om forfatteren kan føre bevis for den nye påstanden, og hvorvidt den beskyldte part har fått anledning til forhåndsuttalelse før publisering. Når det, som her, er tale om en grov påstand, kreves det etter rettspraksis at forfatteren har et «solid faktisk grunnlag» for den, sier Bore, og påpeker at generelt bør en forfatter være forsiktig med å fremme slike påstander som ikke har vært del av en straffesak.

– Forlaget kunne nok med fordel ha unngått å publisere dette, sier Bore.

BOK Journalist Gunnar Ringheim (til venstre) har skrevet bok der Prestesaken er én av 12 fortellinger. Bjørn Olav Jahr (i midten) var redaktør for boken. Håvard Friis Nilsen (til høyre) er redaktør for sakprosa i forlaget Gyldendal. Foto: NTB scanpix/Arkiv

Vær varsom-plakat

Anklagene mot presten i boken er sterke, og i utgangspunktet også ærekrenkende, mener Anders Cappelen, som er ekspert på kilders presseetiske rettigheter.

– I presseetikken er det slik at om den angrepne part ikke har fått mulighet til å imøtegå anklagene, vil det presseorgan som publiserte dem, normalt bli felt for brudd på god presseetikk ved en klage til Pressens Faglige Utvalg. Spørsmålet om den angrepne fikk mulighet til kontradiksjon, er også sentralt i aktsomhetsvurderingen domstoler gjør i injuriersøksmål. Hvis forlag og forfatter ikke kan føre sannhetsbevis for anklagene, og hvis de ikke har gitt den angrepne part mulighet til kontradiksjon, vil de i utgangspunktet ha et seriøst problem i en eventuell injuriersak, sier Cappelen.

– Det er på høy tid at Forleggerforeningen og Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening går sammen om å utarbeide en Vær Varsom-plakat med etiske retningslinjer for forlag og sakprosaforfattere. Denne saken er et nytt eksempel på det, mener Cappelen.

- Anonymisert

Håvard Friis Nilsen er redaktør i litterær avdeling, sakprosa hos Gyldendal Norsk Forlag. Han var selv ikke redaktør for boken da den kom ut i 2015. Han skriver dette i en e-post til Psykologtidsskriftet:

«I angjeldende bok er den nå straffedømte presten anonymisert. Det er vanskelig å forstå påstanden om at en person som er anonymisert i en bok, kan hevde å være utsatt for ærekrenkelse.»

Nilsen skriver videre: «Gyldendal forholder seg til de rettskraftige dommene mot stefaren, som er stadfestet i flere runder i rettssystemet, hvor han er dømt for gjentatte voldtekter av sin stedatter. Han har krevd gjenopptakelse av saken uten at Gjenopptakelseskommisjonen kunne se at den fornærmedes troverdighet var svekket, eller at den tiltaltes troverdighet var styrket.»

– Hva tenker du om de nye anklagene som bringes til torgs i boken, anklagene som ikke var en del av rettsprosessen. Tar Gyldendal selvkritikk her?

Det spørsmålet ønsker ikke Håvard Friis Nilsen å svare på.

Det var Bjørn Olav Jahr som var redaktør for boken da den kom i 2015. Han henviser til Gyldendal. Forfatter Gunnar Ringheim har ikke svart på Psykologtidsskriftets henvendelser.

Om Anders Cappelens syn på Vær Varsom-plakat for forlag og sakprosaforfattere skriver Nilsen dette:

Vi tar til etterretning at det i artikkelen tas til orde for at norske forlag bør utstyres med en «Vær Varsom»-plakat med henvisning til denne boken, men må da minne tidsskriftets lesere om at det for tiden er Psykologtidsskriftet som konkret er klaget inn til Pressens Faglige Utvalg for brudd på «Vær Varsom»-plakaten, på grunn av sine artikler om Prestesaken.

Presseetikk

Gunnar Bodahl-Johansen er ekspert på presseetikk og mangeårig fagmedarbeider ved Institutt for journalistikk. Psykologtidsskriftet har stilt ham dette spørsmålet:

– *Gjelder Vær Varsom-plakatens punkt 4.14 om samtidig imøtegåelse i saker der den som er utsatt for sterke beskyldninger av faktisk art, er anonymisert?*

– Ja, blant annet fordi det er utenkelig at anonymiseringen kan være hundre prosent. Dessuten er ikke fremstillingen fullstendig uten at alle sider er presentert for publikum. Samtidig imøtegåelse har i dag en videre betydning enn bare til å gjelde den angrepne part, svarer Bodahl-Johansen.

Håvard Friis Nilsen ønsker ikke å kommentere Bodahl-Johansens svar.

ETIKK FOR BØKER Prestesaken er et nytt eksempel på behovet for en Vær Varsom-plakat med etiske retningslinjer for forlag og sakprosaforfattere, mener Anders Cappelen. Foto: AndersCappelen.no

Vil ikke kommentere

Den domfelte presten har fått anledning til å lese igjennom det Psykologtidsskriftet skriver om de nye anklagene. Han ønsker ikke å kommentere saken.

Advokat Inger Marie Støen, som var fornærmedes bistandsadvokat i tingretten og lagmannsretten, er gjort kjent med innholdet i denne artikkelen. Hun ønsker ikke å kommentere saken.

Fornærmede har ikke besvart Psykologtidsskriftets henvendelse.

Nåværende styreleder i Kirkelig Ressurssenter, biskop Ann-Helen Fjelstad Jusnes, og prest og daglig leder Elisabeth Torp, ønsker ikke å kommentere saken.

Hamar-biskop Solveig Fiske, som håndterte Prestesaken for ti år siden, var styreleder for Kirkelig Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep da boken kom ut. Hun skriver dette til Psykologtidsskriftet i et postsendt brev hun har unntatt offentlighet:

– I tråd med mine svar på tidligere henvendelser, samt at det foreligger en rettskraftig dom, har jeg ingen kommentarer å tilføye.

Prestesaken

- En prest i Den norske kirke ble i 2008 dømt i Eidsivating lagmannsrett til åtte års fengsel for vold og seksuelle overgrep mot stedatteren.
- En begjæring om gjenåpning ble avslått i 2013.
- Tidsskrift for Norsk psykologforening har fått tilgang til politidokumenter, journalnotater og annen dokumentasjon.
- Artikler om Prestesaken er samlet på Psykologtidsskriftets nettsted www.prestesaken.wordpress.com.

Fornærmede hevder hun trakk seg fra bokprosjekt om overgrep

Fornærmede i Prestesaken hevder at hun skriftlig trakk seg fra bokprosjektet «Det som ikke skulle skje» på forlaget Gyldendal. Forlaget, forfatteren og kvinnens tidligere bistandsadvokat har en annen versjon av saken.

Les hele saken på Psykologtidsskriftets nettsted om Prestesaken:

www.prestesaken.wordpress.com

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 55, nummer 11, 2017, side 1110-1113

TEKST

Øystein Helmikstøl, journalist